

Eminentissimi Ac Reverendissimi Domini, D. Joannis Baptistæ, Cardinalis De Luca, Theatrum Veritatis Et Justitiæ, Sive Decisivi Discursus

Ad Veritatem Editi In Forensibus Controversiis, Canonicis & Civilibus, in quibus in Urbe Advocatus, pro una partium scripsit, vel Consultus respondit ; Cum Indicibus Argumentorum, Causarum ac Rerum luculentissimis. Opus Tam Judicibus, Quam Causarum Patronis, atque omnibus in utroque Foro ...

Tractatus Primi Pars I. de Servitutibus Prædialibus, Usufructu, & utroque Retractu, Pars II. de Emphyteusi, Pars III. de Locatione & Conductione

Luca, Giovanni Battista de

Coloniae Agrippinae, 1691

Disc. XII. Romana Restitutionis Bulli. An suscipiens merces vehendas de uno loco ad alterum sub lege, ut certæ personæ consignaret, teneatur de illarum amissione resultante ex condignatione, facta ...

[urn:nbn:de:hbz:466:1-74102](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-74102)

De facto autem culposo hominis positivo, vel negativo in presenti dicebam non esse dubitandum, quia in facto constabat vectorem, seu mulionem non accedere propè mulum dictis mercibus onustum, qui sine ductore suo libito ambulans, relicta via tuta utpote lutosa, aggressus est periculofam, quod utique sequitum non esset, si vector debito muneri satisfecisset, ut bene in terminis habetur apud *Ciriaco. contröv. 166. nu. 30.* ubi allegantur *Surd. Riminal. & ceteri*; Quilibet enim diligens paterfam. in locis & vijs hujusmodi periculis subjectis absque dubio non relinqueret animal discursu carens in sua libertate & discretionem, multo minus diligentissimus; Vnde concurrit nedum culpa levissima, sed etiam levis, de qua nemo dubitat locatorem operarum teneri.

Et quamvis hujusmodi culpa non esset ipsiusmet Vannucij, qui merces vehendas suscepit sed famuli, nihilominus cum iste deliquerit in munere, cui præpositus fuerat, ejus culpa adscribenda est domino & præponenti ex deductis in *Romana incendi pro Confraternitate Spiritus Sancti supra discursu. 9.*

Alia etiam concurrebat culpa vectoris in tarditate asportationis, quam facere debebat in tempore congruo, quando viae erant minus lutosæ & periculosæ, non autem tempore hyberno, quo præfertim in Lombardia solent esse impracticabiles; Non solum enim diligentissimus, vel diligens, sed quilibet, qui non esset omnino stolidus habens merces pretiosas & periculosas vehendas de tempore veris, vel autumnii negligeret vecturam de eo tempore; Vt eam faceret hyberno cū evidenti periculo.

His non obstantibus *Rota sub die 31. Martij 1656. coram eodem Priolo* perstitit in decisio, mota potissimè ex facto vectorem excusante à supradictis culpis quoad incongruitatem enim temporis dictum fuit illam adscribendam esse mercatoribus Lugdunensibus, qui transmissionis curam haberentes neglexerunt eam meliori tempore facere, non autem ipsi vectori qui eas asportavit, quando sibi traditæ fuerunt; Et quoad aliam culpam distantiam à mulo, probabilis admittitur excusatio, quod ea non fuisset voluntaria, sed ex muneris consuetudine necessaria, ut scilicet sublevarer cum alijs mulionibus quemdam alium mulum in limo demersum unde quando subsisteret factum ita præsuppositum, de cujus veritate ex optimo Curie stylo inquirere non pertinet ad Advocatos, nudas Iuris consultorum partes gerentes, resolutio iusta dici potest; Alia præsertim accedente facti circumstantia, quod Vannuccijs probaverat misisse mulum strenuum & fortem, ac mulionem idoneum & expertum, unde ex parte sua fecit totum, quod diligentissimus paterfamilias facere posset.

Quoverò ad punctos juris circa distinctionem, de qua apud *Gregor. dec. 278.* cui scilicet incumbat onus probandi culpæ inclusionem, vel exclusionem, nullam adhibet decisio adæquatam responsonem, curando effugere objectum cum facto, quod scilicet ex actis constaret Bonaviam dominum mercium directè & principaliter egisse pro emendatione damni ratione culpæ per ipsum probandæ, sed verè hoc fundamentum mihi non valde tutum videbatur, cum non debeat sola formalitas ordinis pervertere substantiam justitiæ, ex ijs quæ habentur in *dicta Romana incendi disc. 7.*

Quatenus autem decisio persistat in eo quod hujusmodi operarum locator teneatur tantum de lata & levi, non autem de levissima resultantem ex actio-

ne legis Aquiliæ, nisi ubi specialiter mercedem pro custodia & majori diligentia habuit, secus autem ubi solitam mercedem pro simplici vectura haberet pro sola ratione ponderis, non autem pretiositatis & periculi mercium *juxta dictam decisionem 208. nu. 3. & seqq. post secundum vol. cons. Farinac.* Adhuc distinctio visa est satis æqua & rationabilis, dictamque decisionem referunt *Scac. de Camb. §. 1. q. 1. nu. 134. & seqq. Vrsell. concl. 99. num. 31. & 32. Roch. notab. 56. nu. 121. post primum volum. consil.* sed quia videtur quodammodo destructiva principalis conclusionis super præstatione culpæ levissimæ in prædicta actione *leg. Aquilia*, propterea quando casus occurreret, crederem esse maturius cogitandum.

ROMANA

RESTITUTIONIS BAULLI

PRO

BERNIS APPALTATORIBVS PVBLICÆ
CONDVCTÆ,

CUM

N. DE MEDICIS.

Casus disputatus in Consulari Florentino, & resolutus pro Bernis.

An suscipiens merces vehendas de uno loco ad alterum sub lege, ut certæ personæ consignaret, teneatur de illarum amissione resultantem ex consignatione facta personæ minus fidæ, seu alteri, quam ei, de qua mercium dominus fenserat.

SVM MARIVM.

- 1 **C**asus controversus.
- 2 Quando vector mercium teneatur de casu, vel quam culpam præstet.
- 3 Quid de conductore suscipiente mandatum.
- 4 Quando sub nomine generis censetur actum de certa persona, seu specie.
- 5 Explicantur aliqua auctoritates obligantes vectorem ad periculum.

DISC. VII.

VOLENS Medices accedere ad Civitatem Aliphanam invensidit causâ illum Episcopum ejus patrum, per aliquos dies ante quemdam serinium, seu baullum, vestibus alijsque bonis repletum, vehendum tradidit in publica Urbis conductâ consignandum in Civitate Capuæ ejusdem loci caponæ, ad effectum, ut hic illum custodiret consignandum dicto Episcopo, vel cui iste mandaret, prout sub die 26. Decembris vector Capuam accedens dictum serinium, seu baullum consignavit cuidam caponæ, sibi injungendo ad formam suæ commissionis, ut illum custodiret consignandum dicto Episcopo ut supra, eademque die 26. præfatus Medices baulli dominus ab Vrbe cum procaccio equitans discessit versus Neapolim, ex qua Civitate post multos dies regressus,

diens, ut ad dictam Aliphanam Civitatem accederet, transiens sub die 15. Januarii per Civitatem Capuam, ut potè in medio itinere existentem, requisivit dictum cauponam pro consignatione baulli, replicantem de consignatione facta cuidam exhibenti dicti Episcopi litteras, quas detectum est esse falsas, ita ut baullus distobatus remanserit; Quare Medices cauponam criminaliter querelavit, sed vel ex istius inopia, vel ex non bene probata ejus intentione, videns hanc actionem sibi non esse proficuum, mutato consilio, atque præcedens casum evenisse culpa vectoris, qui baulli consignationem fecisset alteri cauponæ, quam ei, cui ab ipso mandatum fuerat, iudicium e contra vectorem pro restitutione damnorum instituit in Consulatu Florentino.

Pro vectore autem, seu pro Appaltatoribus conductæ ex vectoris culpa obligatis scribens, dicebam indebitam esse petitionem ex distinctione tradita per *Rot. dec. 158. post secundum volum. conf. Farinac. de qua mentionem habent Scacc. de camb. 5. l. 1. n. 134. & seqq. rissell. conclus. 99. n. 35.* quod etiam aliis allegatis dixit n. 31. *Roch. in notab. post primum volum. consil. notab. 56. n. 121.* & canonizavit etiam *Rota moderna in Bonon. mercium 26. May 1655. & 31. Martii 1756. coram Priolo*, de qua *disc. preced.* Hujusmodi scilicet vectores, qui eorum operam iocando alienas merces vehendas suscipiunt, teneri tantum de dolo, ac lata & levi culpa non autem de casu, nisi eum ex pacto vel consuetudine in se suscipiant, minus quo de levissima, nisi major merx ratione majoris diligentie conventa sit; Sæcè autem soluta simplici & consueta mercede ratione solius ponderis, & sic tanquam præmium nudi operis seu laboris & expensarum, atque facta occasione videtur distinctio vera & rationabilis.

Undè cum nec dolo neque lata vel levis culpa probaretur, quinimò neque levissima, nullum videbatur adesse fundamentum, cui hæc actoris petitio iniri posset, quia restituta nec perierat, neque deteriorationem passa erat in itinere, dum ad locum destinatum salva vecta erat, ita ut cessarent termini actionis ex locato seu ex lege Aquilia, sed potius difficultatem facerent termini actionis ex mandato, dum vector completa jam vectura, mandatum etiam suscepit tradendi rem ei cui mandans in iunxit, ob quod susceptum mandatum non bene impletum intrat actio ad interesse *Paris. conf. 91. n. 14. volum. 1. Stracc. in tract. de mandato post tract. de mercantia n. 51. Rota Genue. dec. nu. 5. & 6. Roch. in notabil. post primum vol. consil. titul. de mandato Rot. in Romana pecuniaria 5. Junij. 1648. Corrad. & decif. 7. post. Salgad. in Labyrinth. & frequenter in aliis, cui mandato vector bene satisfecisse dicitur tradendo rem ei, cui mandans præscripsit, absque obligatione indagandi, an hic esset diligens vel negligens, probus vel improbus.*

Agnoscentes actoris defensores præmissa non recipere adæquatam repositionem, convolarunt ad idem motivum mandati non bene impleti, quasi quod vector mercem non consignaverit illi cauponæ, de quo mandans senserat, sed alteri; Verùm cum sensu etiam veritatis, improbabile motivum esse dicebam, quoniam schedula seu bolettinum in his materiis fieri consuetum dicebat; *condurre il baullo a Capua, e consegnarlo all' Oste di detto luogo*, ideoque debitor seu mandatarius propriæ obligationi satisfecisse videbatur consignationem faciendo uni cauponæ, quamvis plures in eodem loco adessent;

Tùm ex regula, ut debitor generis tradendo unam ex speciebus in eodem genere contentis propriæ obligationi satisfacere dicatur; Tùm ex altera, quod in pactis & conventionibus æquivocis & obscuris interpretatio faciendâ est contra se fundantem in pacto, ejusque vigore agentem qui sibi imputare debet, cur apertius legem non dixit, ad communiter notata *in veteribus ff. de pactis.*

Clarius verò, quia ex facti circumstantiis, & adminiculis satis evidenter constabat, mandantem sentisse de isto cauponæ, cui vector consignationem fecerat. Primum nempe quia hic probabatur solitus recipere Aliphanos, & cum eis correspondentiam habere ac recipere bona ab Urbe venientia per conductam prosequentem iter ad Civitatem Neapolis pro dicti Episcopi aliorumque Aliphanorum servitio, unde illud verbum generale *cauponæ illius Crumatis*, in qua multi existunt, rectè intelligendum veniebat de illo, in quo contrahentes veritari consueverunt; Secundò quia hujusmodi baulli consignatio sequuta fuit in Urbe sub die 17. Decembris, & actor rectè sciebat vel scire debebat consignationem juxta consuetum iter conductæ sequi debere in Civitate Capuæ sub die 26. unde quando ipse accessurus ab Urbe Neapolim, de necessitate equitando eum procaccio, sub die 30. ejusdem mensis transivit per dictam Civitatem, omnino probabile dicebam, quod inquisierit de dicta consignatione, quæ per tres vel quatuor dies præcedere debuerat; Tertio demùm evidentius, quod post quindecim dies & ultra regrediens à Civitate Neapolis ad dictam capuanam, ut exinde ad Aliphanam accederet, directè dicti cauponam requisivit pro baulli consignatione, eumque replicantem de traditione cuidam ejusdem actoris famulo exhibenti litteras Episcopi, quas actor agnovit esse falsas, coram iudice Capuano querelavit, atque ad restitutionem convenit, unde clara resultabat probatio, quod de hoc ipse senserat, cum alias existentibus in dicta Civitate multis cauponis, divinare non potuisset, cur potius illi & non alteri consignatio facta esset.

Proindeque ex hujusmodi circumstantiis eam facti genuinam veritatem resultare dicebam, quod actor pertransiens per dictam Civitatem sub die 30. & certificatus à cauponæ de baulli existentia penes ipsum, eidem injunxerit consignationem personæ, cui Episcopus mandabit præsentem ejus famulo, qui falsificatis litteris, tanquam dicti mandati conscius furtum commisit; Concurrente, etiam dicti cauponæ probata fide, ita ut si istius culpa adesse poterat, illa ex simplicitate magis in non dignoscendo litteras falsificatas, quam ex dolo vel malitia resultabat, unde justè actor ab ejus petitione rejectus fuit.

Neque ob stare dicebam auctoritates *Manent. dec. 54. & Marr. conf. 152.* in quibus agentes pro actore totum fundamentum constituiebant ex defectu applicationis; Primus enim loquitur de eo, qui pecunias susceperat asportandas de loco ad locum, quas consignaverat persona minus fidæ per viam fugienti easque surripienti, qui casus nullam habebat connexionem cum præsentem; *Marta* verò loquitur de vecturali, ut sibi incumbat onus probandi consignationem juxta formam suscepti mandati ex regula generali, ut promittens factum limitatum in certo loco seu sub certa forma, docere teneatur de implemento, quod tanquam de jure verum admittebam, sed negabam applicationem ad factum, in quo de implemento constabat ut supra.